

LAGUTSKOTTETS betänkande № 18/1959 över landskapsstyrelsens framställning till Ålands landsting med förslag till landskapslag om landstingsmannaval.

№ 18/1959.

Förenämnda framställning har landstinget vid sitt plenum den 18 mars 1959 hänskjutit till lagutskottet för beredning. Utskottet inledde ärendets behandling vid vintersessionen 1959, men enär landstingets beslut om antagande av landskapslag om kommunala val ännu icke såsom landskapslag publicerats i Ålands författningssamling, ansåg sig utskottet icke då kunna slutföra beredningen. Efter det landskapslagen om kommunala val (8/59) emanerat, daterad den 23 april och utgiven från trycket den 12 juni, har utskottet återupptagit beredningsarbetet, delvis under extra sessionen i september, och får för landstinget värdsammast framhålla följande:

Olika uppfattningar har inom utskottet gjort sig gällande därom, huruvida tillräckliga skäl tala för att vid landstingsval införa kandidatlistor av samma typ som vid de kommunala valen. Det valsysteem, som infördes genom landskapslagen den 17 juli 1957 om landstingsmannaval, har ännu icke tillämpats i praktiken, varför det kunde tänkas vara skäl att samla erfarenhet om, huru systemet funktionerade, innan man övergick till ett annat, likaledes alldeles oprövat valsysteem. Emellertid har utskottets majoritet med beaktande av de olägenheter, som tillämpningen av två olika valsysteem vid två samtidigt skeende val kan medföra, samt de fördelar, som kommunala vallagens valsysteem synes erbjuda, främst valmans möjlighet att rösta på personlig kandidat och sannolikheten av ökat valdeltagande, stannat för landskapsstyrelsens förslag att inarbeta det i kommunala vallagen införda systemet i landskapslagen om landstingsmannaval.

Landskapsstyrelsens framställning har givit anledning till följande sakliga anmärkningar och ändringsförslag:

23 § mom. 3. Utskottet föreslår att ordet "annan" utbytes mot "ny" i konformitet med stadgandet i 22 § mom. 2.

24 §. Samma ändring som nämnts under 23 § mom. 3.

25 § mom. 2. Såsom redan under remissdebatten meddelades, bör till momentet fogas följande mening. "Senast den 27 juni eller vid val efter upplösning senast den 25 dagen före valet föredragas och granskas inkomna ansökningar om valförbund."

34 § mom. 2. Texten innehåller ett tryckfel i fråga om valsedelns format. Detta bör vara 148 x 210 mm.

-2-

En minoritet inom utskottet har ansett, att ^{röstning} på annan kandidat än någon av de i den slutliga sammanställningen av kandidatlistor upptagna kandidaterna icke skall tillåtas och att lagen jämväl i detta avseende skall koordineras med den kommunala vallagen. Detta har utskottets majoritet likväl ej kunnat omfatta, enär slopandet av denna rätt, även om den i praktiken visat sig hava ringa betydelse, innebär ett intrång på principen om fria val och binder valman vid beslut av valmöte eller valmansförening.

35 § mom. 1. Av någon för utskottet obegriplig anledning har landskapsstyrelsen föreslagit olika klockslag för landstingsmannavalets och kommunala valets upphörande, i det att landstingsmannavalet ansetts böra fortgå endast till klockan 20, medan det kommunala valet enligt § 31 i kommunala vallagen skall fortgå till klockan 21. Dessutom föreslås en mellantid om högst en timme för landstingsmannavalet, medan kommunala valet skall fortgå utan avbrott. Utskottet finner det lämpligast, att klockslagen för valen sammanfalla och har infört kommunala vallagens motsvarande stadgande.

36 § mom. 2. Stadgandet har kompletterats med föreskrift om valskärm i enlighet med kommunala vallagens § 32 mom. 2.

36 § mom. 3. Sista meningen i momentet har strukits med hänsyn till att uppehåll i valförrättningen icke skall äga rum under dagen.

45 §. Mom. 1 har strukits med hänvisning till motiveringen under § 36 mom. 3. Mom. 2 har ändrats i konformitet härmed.

46 §. 4 mom., enligt vilket ombudsmännen för valmansförening eller valförbund eller befullmäktigad person skall hava rätt att närvara vid uppräkningsen av valsedlarna, har strukits. Stadgandet synes obehövt, enär uträkning av valresultatet icke förekommer vid detta tillfälle och vederbörande enligt 73 § hava rätt att närvara i centralnämnden, då valsedlarna räknas och valets utgång fastställs. Genom uteslutningen erhålles konformitet med kommunala vallagen.

47 §. Ordet "röstsedlarna" har ändrats till valsedlarna.

48 § mom. 1. Orden "uppehåll däri gjorts samt" har utskottet strukit.

49 §. Jämväl ifråga om valsedlarnas och valprotokollets överlämnande till postanstalt synes samma förfarande som vid de kommunala valen kunna tillämpas. Härav betingad ändring har införts.

50 § mom. 2. Stadgandet har bringats i konformitet med motsvarande stadgande i kommunala vallagen (46 § m. 2) genom tillägg av orden "eller på valdagen" framför ordet "före" på nästsista raden.

51 § mom. 1. Stadgandet har bringats i konformitet med kommunala val-

lagen genom tillägg av orden "tidpunkten och vistelseorten samt" efter ordet "förmedling" på nästsista raden. Ordet "och" efter "förmedling" bortfaller.

53 §. Enligt utskottets uppfattning har landskapsstyrelsen icke anfört tillräckliga och hållbara skäl för utelämnandet av mom. 2 ur den nu gällande lagen. Fastmer innebär utelämnandet en inkonsekvens, samtidigt som röstningen utomlands därigenom i praktiken göres betydelselös. Utskottet har infört momentet.

58 § mom. 1 punkt 4) har strukits med hänsyn till motiveringen under 53 §. Efterföljande punkter ha omnumrerats.

60 § mom. 2 erfordrar ett tillägg, sedan utskottet infört ett nytt mom. under 53 §.

66 och 67 §§. Hänvisningarna avse 64 §, icke resp. 60 och 66.

Utskottet har fäst sig vid, att klockslag och räkneord än utskrivits med bokstäver, än med siffror, t.o.m. i samma paragraf. Härvid borde iakttagas en viss konsekvens, och då användningen av siffror i texten synes lättfattligt och ändamålsenligt, föreslår utskottet att justeringsutskottet ville beakta detta vid utskrivningen av expeditionen. Likaså torde justeringsutskottet beakta, att första ordet under de olika punkterna i 60 och 62 §§ skrives med liten bokstav, såsom fallet är ifråga om 58 §.

Hänvisande till ovansagda föreslår utskottet vördsammast,

att landstinget ville godkänna lagförslaget,
dock sålunda att nedannämnda paragrafer erhålla
följande lydelse:

23 §.

Samma person må icke upptagas såsom kandidat på flere än en valmansförenings kandidatlista.

Upptar valmansförenings kandidatlista person, som jämväl är annan valmansförenings kandidat, skall centralnämnden avlägsna hans namn från alla de kandidatlistor, i vilka det förekommer.

Vid i 2 mom. nämnt fall må valmansförening ersätta kandidat med ny kandidat, på sätt som i 24 § säges.

24 §.

Anmälan om ändring av valmansförenings kandidatlista av orsak, som nämnts i 22 § 2 mom. eller 23 § 2 mom., skall skriftligen göras av ombudsmannen hos centralnämnden senast den 10 juni eller vid val efter upplösning senast på 31 dagen före valdagen och vara så besannad, som

-4-

i 20 § sagts, samt åtföljas av handling, varigenom mer än hälften av valmansförenings medlemmar, dock ej mindre än tio, förenat sig om ny kandidat, ävensom sådant medgivande av denne, som i 20 § 2 mom. är stadgat.

25 §.

Vilja två eller flera valmansföreningar samverka med varandra för valet, äge de rätt att sammansluta sig till ett valförbund.

Den skriftliga överenskommelsen om bildande av valförbund inlämnas till centralnämnden av den för valförbundet utsedda ombudsmannen personligen eller genom befullmäktigat ombud. Senast den 27 juni eller vid val efter upplösning senast den 25 dagen före valet föredragas och granskas inkomna ansökningar om valförbund.

Ej må sammanlagda antalet av ett valförbunds kandidatlistor överstiga antalet landstingsmän, som för landskapet skall väljas.

34 §.

Centralnämnden skall låta trycka valsedlar och till varje röstningsområdes valnämnd sända nödigt antal av dem i omslag, som bör tillslutas med centralnämndens sigill och förses med anteckning om valsedlarnas antal.

Valsedeln skall vara av standardformat, 148 x 210 mm, och på inre sidan hava en överskrift, vari nämnes vid vilket val den skall användas, samt dessutom en heldragen cirkel, som har en diameter av 90 mm och som vid hopvikning av sedeln blir ovikt. Mitt i cirkeln bör tydligt utsatt finnas en beteckning № ... för antecknande av numret på den kandidat, för vilken den röstande vill avgiva sin röst. Dessutom bör på valsedeln finnas en särskild plats för röstande, som ej godkänner någon av de i den slutliga sammanställningen upptagna kandidatlistorna.

Det papper, som användes för valsedlarna, skall vara vitt och till beskaffenhet^{en} sådant, att det ej äventyrar bevarandet av valhemligheten. Valsedlarna böra vara så gjorda, att det tydligt framgår, huru de böra hopvikas, och må icke upptaga annat än vad ovan stadgats.

5 kap.

Om valförrättningen.

35 §.

Den första lördagen i september det år, under vilket tiden av tre år från senaste landstingsmannaval tilländagår, börjar valförrättningen i varje röstningsområde klockan 9 samt fortgår till klockan 21.

Har republikens president förordnat om nya val, börjar valförrättningen på första lördagen efter det 60 dagar förflutit, sedan förordnandet

-5-

kungjordes, samt fortgår såsom i 1 mom. sagts.

36 §.

På valnämnden ankommer att vidtaga alla för förrättningen erforderliga anordningar och anställa nödigt antal valbiträden.

Särskilt skola sådana åtgärder vara vidtagna, att icke någon må utfå valsedel, innan han befunnits röstberättigad, så ock att valman har tillfälle att under fullt bevarande av valhemligheten i sin valsedel utmärka, huru han röstar, och att nödiga tillbehör härför och valskärm finnas att tillgå.

Nämnden skall ock ombesörja, att tillräckligt rymlig plats invid valrummet finnes anvisad för de valmän, vilka avvakta sin tur att inkomma i detsamma, och att denna plats stänges vid det klockslag, då valförrättningen skall avslutas.

45 §.

Innan röstningen förklaras avslutad, skola alla före klockan 21 tillstädeskomna valmän äga rätt att rösta.

46 §.

Sedan valnämndens ordförande förklarat valförrättningen avslutad, uttagas de avgivna valsedlarna omedelbart ur valurnan och räknas. Lika så räknas antalet personer, vilka enligt anteckningarna i vallängden och valprotokollet hava utövat sin rösträtt.

Valsedlarna öppnas därefter och granskas. De valsedlar, vilka jämlikt 58 § skola anses ogiltiga, avskiljas i en särskild grupp. De återstående valsedlarna ordnas sålunda, att till en särskild grupp avsätts de för varje kandidat avgivna sedlarna samt de sedlar, på vilka den röstande jämlikt 43 § 2 mom. själv skrivit sin kandidats namn. Antalet valsedlar i varje grupp räknas.

Samtliga valsedlar inläggas därefter i hållbart omslag, som omsorgsfullt förseglas med ordförandens sigill. På omslaget skrives centralnämndens adress, försändelsens innehåll och avsändare.

47 §.

Ordnandet och räkningen av valsedlarna skola slutföras utan dröjsmål. Därvid samt då uppgifter om valutgången lämnas, skall valnämnden iakttaga av landskapsstyrelsen meddelade anvisningar.

48 §.

Vid valförrättningen föres av en medlem av valnämnden protokoll, vari upptages dagen för förrättningen, de närvarande medlemmarna av nämnden, de av nämnden utsedda valbiträdena, klockslagen, då förrättningen började och röstningen förklarades avslutad, antalet avgivna valsedlar och

-6-

personer, som utövat rösträtt, samt tiden, då i 46 § nämnda omslag förseglats, varutom det därvid begagnade sigillet avtryckes i protokollet. Till valnämnden avlämnade vallängdsutdrag skola fogas till protokollet.

Förrättningen avslutas med protokollets uppläsande och antecknande däri av nämndens ordförande, att protokollet är riktigt, varefter protokollet insättes i omslag med påskrift, ställd till centralnämnden.

Närmare anvisningar angående protokollföringen meddelas av landskapsstyrelsen, som även fastställer protokollsformulär. Tryckta blanketter till protokollet tillhandahålles valnämnden genom centralnämnden.

49 §.

Valnämndens ordförande eller viceordförande och en annan medlem i valnämnden skola, så snart ske kan, personligen till närmaste postanstalt inlämna de i 47 § nämnda valsedlarna samt valprotokollet, vardera under sitt omslag.

6 kap.

Om röstning i vissa fall.

50 §.

Röstberättigad, som vårdas i sjukhus eller på sjukavdelning i kommunalhem inom landskapet, dock ej patient på sinnessjukhus, må på valdagen utöva sin rösträtt genom förmedling av posten, på sätt i detta kapitel stadgas.

Röstberättigad, som på valdagen vistas utom landskapet eller som för tjänst eller yrkesutövning icke kan utöva sin rösträtt på valdagen, må före eller på valdagen utöva sin rösträtt genom postens förmedling, på sätt i detta kapitel stadgas.

51 §.

För att kunna utöva sin rösträtt skall den röstande anskaffa i 17 § nämnda valhandlingar, ifylla sin röstsedel, såsom i 43 § är sagt, och insätta den i valkuvertet, som han förseglar. På vallängdsutdragets framsida äger han på därför reserverad plats anteckna orsaken till att han utövar sin rösträtt genom postens förmedling, tidpunkten och vistelseorten samt bekräfta detta med sin namnteckning.

Valman, som utövar rösträtt inom landskapet med stöd av 50 § 2 mom. eller utom landskapet, på ort i riket eller i något av de andra nordiska länderna eller ombord på fartyg med hemort i något av de nordiska länderna, bör tillse, att två trovärdiga personer på vallängdsutdragets framsida bestyrka riktigheten av hans namnteckning. Vittnena böra jämväl anteckna yrke och boningsort.

Valman, som utövar rösträtt annorstädes utomlands än i de nordiska

-7-

länderna, skall låta finsk konsulär myndighet eller notarius publicus på orten intyga på vallängdsutdragets framsida, med angivande av dag och ort för intygets meddelande, att han egenhändigt undertecknat i 1 mom. nämnda bekräftelse.

53 §.

Valman, som erhållit valhandlingar enligt 17 §, men som valdagen vistas inom röstningsområdet, må inlämna valhandlingarna till valnämnden, som inför anteckning härom i vallängden, varefter valmannen äger utöva sin rösträtt på i 41-44 §§ stadgat sätt.

Kan röstande icke i utlandet erhålla kännedom om numret på den kandidatlista, för vars kandidat han önskar avgiva sin röst, skall han skriva kandidatens namn på valsedeln. Ingår kandidatens namn i kandidatlista, som upptagits i den slutliga sammanställningen av kandidatlistorna, skall den avgivna rösten räknas denna kandidatlista till godo.

58 §.

Valsedel är ogiltig:

- 1) om i valsedeln genom anteckning utmärkts flere än en kandidat;
- 2) om kandidats nummer antecknats så, att det ej tydligt framgår, vilken kandidat det avser;
- 3) om kandidats nummer skrivits på valsedelns baksida;
- 4) om valsedeln försetts med särskilt kännetecken eller däri gjorts annan obehörig anteckning;
- 5) om annan än av valnämnd erhållen valsedel använts såsom valsedel; samt
- 6) om i valnämnd avlämnad valsedel ej försetts med stämpel.

Av centralnämnden kasserade valsedlar avskiljas och inläggas grupperade enligt röstningsområden i ett särskilt omslag, vilket förseglas och förvaras såsom de övriga valhandlingarna.

60 §.

Vid rösträkningen förfares på följande sätt:

- 1) Envar kandidats röstetal bestämmes genom sammanräkning av de godkända valsedlar, som utmärkts med kandidatens nummer.
- 2) Envar kandidatlistas röstetal bestämmes genom sammanräkning av röstetalen för listans alla kandidater.
- 3) Varje valförbunds röstetal bestämmes genom sammanräkning av röstetalen för valförbundets alla kandidatlistor.

Röster, som enligt 43 § 2 mom. avgivits för en och samma namngivna person, skola, ifall ej stadgandet i 53 § 2 mom. är tillämpligt, anses avgivna för en särskild kandidatlista, som ej tillhör något valförbund.

-8-

66 §.

Har någon av dem, som förklarats valda, icke varit upptagen på anmäld och offentliggjord kandidatlista, skall centralnämnden, innan fullmakt åt honom utgives, förfråga sig hos honom, om han åtager sig landstingsmannauppdraget.

Vägrar kandidaten att åtaga sig uppdraget, eller lämnar han icke in-om fem dagar efter delfåendet till centralnämnden sitt begivande, besättes det lediga mandatet på sätt i 64 § stadgas.

67 §.

Fullmakt för landstingsman skall hava följande lydelse:

"Vid landstingsmannaval, som den förrättas i landskapet Åland, har N.N. bosatt blivit utsedd till medlem av landstinget för tiden från den till den, såvida landstinget icke därförinnan blivit upplöst. Detta intyg gäller såsom landstingsmannafullmakt". Ort och tid.

Vid uppkommen ledighet utfärdar centralnämnden fullmakt åt den, som jämlikt 64 § skall träda i den avgångnes ställe. I sådant fall bör fullmakt vara av följande lydelse:

"Sedan vid landstingsmannaval, som den förrättas i landskapet Åland, N.N. valts till medlem av landstinget för tiden från den till den, såvida landstinget icke därförinnan blivit upplöst, men denna plats blivit ledig, har enligt 64 § i landskapslagen om landstingsmannaval N.N., bosatt, blivit utsedd att efterträda honom såsom medlem av landstinget. Detta intyg gäller såsom landstingsmannafullmakt". Ort och tid.

Mariehamn den 18 november 1959.

På lagutskottets vägnar:

Jan Erik Eriksson
ordförande.

Axel Kuffschinoff
sekreterare.

Närvarande i utskottet: Jan Erik Eriksson, Nils Dahlman, Paul Påvals (delvis) Eliel Persson och Rickard Lindroth (delvis).